

De ontwrichting van het Westen – wat ons bedreigt

Samenvatting van Emmanuel Todds voorwoord bij de Sloveense editie van *La Défaite de l'Occident* (2025)

1. Van nederlaag naar ontbinding

Nog geen twee jaar na het verschijnen van *La Défaite de l'Occident* (januari 2024) stelt Emmanuel Todd vast dat zijn belangrijkste voorspellingen werkelijkheid zijn geworden. Rusland heeft zowel militair als economisch standgehouden, terwijl de Verenigde Staten tekenen van uitputting vertonen en Europa economisch en sociaal ineensloot. De Oekraïense strijdkrachten zijn nog niet volledig ingestort, maar de *desintegratie van het Westen* is volgens Todd al begonnen.

Als westerling, democraat en zoon van een moeder die tijdens de Tweede Wereldoorlog in de VS moest vluchten, zegt Todd zich “verwoest” te voelen door de gevolgen van de “domme oorlog” die het Westen tegen Rusland is begonnen. Toch ziet hij geen weg terug: we staan pas aan het begin van de catastrofe. De rest van de wereld, aanvankelijk terughoudend, schaart zich nu openlijk achter Rusland. De BRICS breiden zich uit en tonen groeiende samenhang.

Terwijl de westerse media Putin blijven afschilderen als een tiran, ziet de meerderheid van de wereld hem als symbool van verzet tegen eeuwenlange westerse arrogantie. Rusland, ironisch genoeg een blank Europees volk, is zo uitgegroeid tot *het schild van de rest van de wereld* — enkel omdat het Westen weigerde Rusland na de val van het communisme te integreren.

2. De Amerikaanse paradox: tussen imperium en natie

Todd schetst vervolgens het “model van ontwrichting” van het Westen. De kern ligt in de interne tegenstrijdigheden van de Verenigde Staten.

Enerzijds beseffen Amerikaanse strategen dat de oorlog tegen Rusland verloren is en dat Oekraïne moet worden opgegeven. Anderzijds weten ze dat zo’n terugtrekking het einde van hun mondiale hegemonie zou betekenen — een nederlaag die veel zwaarder weegt dan Vietnam, Irak of Afghanistan.

De VS kampen met een verzwakte industriële basis en een afhankelijkheid van een schuldeneconomie: ze leven op krediet dankzij de macht van de dollar. De “de-dollarisering” van de wereldeconomie — ingezet door de BRICS en China — vormt daarom een existentiële bedreiging voor het Amerikaanse imperium.

Trump, in zijn tweede presidentschap (2025), zit gevangen in dit dilemma. Zijn MAGA-project bepleit een terugkeer naar de natiestaat, maar zijn beleid blijft imperialistisch. Zijn “One Big Beautiful Bill Act” verhoogt de militaire uitgaven en het begrotingstekort: een schijn van herindustrialisering die in feite de afhankelijkheid van schulden en dollardominantie vergroot. Zo ondermijnt de “imperiale traagheid” elk reëel herstel van de productieve Amerikaanse natie.

3. Europa’s strategische zelfmoord

De Europese leiders begrijpen de militaire nederlaag niet. De Oekraïense tegenoffensieven van 2023 — uitgetekend door het Pentagon — mislukten volledig. De Europese rol bleef beperkt tot het leveren van wapensystemen.

Toch is het economische en maatschappelijke effect in Europa enorm: de sancties tegen Rusland hebben de Europese energievoorziening doorgesneden. Todd noemt dit “een daad van zelfmoord” — het economisch doormidden snijden van het continent.

Duitsland stagneert; ongelijkheid en armoede nemen overal toe. Het Verenigd Koninkrijk wankelt, Frankrijk is niet ver verwijderd van chaos. Politieke systemen zitten vast; de maatschappelijke samenhang brokkelt af.

Deze crisis had echter al vóór de oorlog wortel geschoten. Vrijhandel had de industriële basis uitgehold en immigratie had identiteitsconflicten versterkt. Maar de diepste crisis is *cultureel*: de massificatie van hoger onderwijs heeft de samenleving gespleten.

Waar universele alfabetisering ooit democratie en gelijkheid bracht, heeft massaal hoger onderwijs juist *nieuwe oligarchieën* voortgebracht: elites die zichzelf superieur achten, neerkijken op arbeid en productie, en zich losmaken van de werkende klasse. Deze “oligarchische bovenlaag” leeft in een bubbel en beschouwt het volk als “populistisch”.

Volgens Todd leidde deze ontwikkeling — die hij al in 1997 beschreef in *L'illusion économique* — tot intellectuele verarming van de elite en tot het ontstaan van “populistische” bewegingen in heel Europa. De oorlog heeft dit alles verergerd.

4. De ineenstorting van legitimiteit

De nederlaag tegen Rusland ondermijnt de legitimiteit van westerse leiders. Terwijl Rusland dankzij overwinning stabiliteit en autoritaire legitimiteit hervindt, verliezen westerse regeringen hun gezag.

De economische sancties die bedoeld waren om in Rusland een “regime change” te veroorzaken, zullen volgens Todd *regime changes in West-Europa* veroorzaken. Bewegingen als Reform UK, AfD, Rassemblement National en anderen winnen snel aan invloed.

Europa, zegt Todd, bevindt zich in een “fase van hiërarchische breuk”: de Verenigde Staten laten Rusland en China los, maar wenden zich des te agressiever tot hun eigen “bondgenoten”. Uit rancune en overexploitatie verleggen ze de last van hun verval naar Europa en Oost-Azië.

De nieuwe Amerikaanse handelsmaatregelen en dwanginvesteringen — ook onder Trump — maken van Europa een “koloniale onderdaan in een krimpend rijk”. De mythe van “liberale democratieën in solidariteit” is voorbij.

5. De implosie van het Westen van binnenuit

Todd ziet in “Trumpisme” de belichaming van *wit populistisch conservatisme* — maar geen solidariteit tussen zulke bewegingen. De nederlaag leidt tot rancune: ieder westers land keert zich tegen zwakkeren.

De VS keren zich tegen Europa en Japan; Frankrijk haalt oude koloniale conflicten met Algerije op; Duitsland, vernederd door zijn onderwerping aan Washington, zal zijn frustratie uiten tegenover kleinere EU-landen.

Het Westen valt uiteen door *nihilisme* — een leegte die ontstaat na de uitputting van zijn religieuze en morele bronnen. Todd stelt dat de secularisering van het protestantisme (“de nultoeestand van de religie”) niet alleen het onderwijs en de industrie heeft ondermijnd, maar ook een *metafysisch vacuüm* heeft geschapen.

Hij benadrukt dat hij geen pleitbezorger is van religie, maar als historicus constateert hij dat het verdwijnen van religieus geïnspireerde waarden leidt tot een morele crisis, tot een drang tot vernietiging — van mensen en van realiteit zelf.

Dat verklaart volgens hem zowel de *oorlogszucht* als de *absurde culturele ontsparingen* van het Westen: van genderideologie en ontkenning van realiteit tot religieuze parodieën in de VS en Israël. Zowel het Amerikaanse protestantisme als het jodendom, zegt Todd, zijn religies die streven naar absolutisme en transcendentie; wanneer ze seculariseren, keren ze in hun tegendeel — nihilisme.

6. Nihilisme, oorlog en chaos

Dit nihilisme voedt de “suïcidale” drang van Europese leiders om de oorlog met Rusland uit te breiden — vooral in de protestants-baltische regio's, waar de haat tegen Rusland obsessief wordt.

Hetzelfde nihilisme drijft volgens Todd de Amerikaanse destabilisatie van het Midden-Oosten: de chaos in Gaza en Iran, het door wapens gevoede geweld, zijn uitingen van de “razernij van de verslagen macht”.

Hoewel Netanyahu's regime verantwoordelijk is voor het geweld, wijst Todd de ultieme schuld toe aan de Verenigde Staten, die Israël net zo aanzetten tot escalatie als ze dat met Oekraïne deden. De eerste Trump-regering verplaatste de Amerikaanse ambassade naar Jeruzalem en droomde van Gaza als toeristische badplaats — symbolen van de morele ontbinding van het Amerikaanse beleid.

Israël, stelt Todd, is net als de Europese NAVO-staten geen werkelijk onafhankelijke natie meer. De essentie van de westerse crisis is *de dood van de natiestaat* binnen een polycentrisch, schizofreen imperium dat uiteenvalt in tegenstrijdige centra van macht.

7. Het instortende imperium

Het Amerikaanse rijk, zegt Todd, is nog slechts een “imperium in verval dat zichzelf opeet”. Trump vormt er het tijdelijke centrum van: een mengsel van rationele terugtrekking en irrationele agressie.

Deze dubbele impuls — *terugtrekking en geweld* — drukt zich ook intern uit. Binnen de VS woekert de hiërarchische breuk tussen elites en bevolkingsgroepen. Todd verwijst naar de groeiende Amerikaanse literatuur die waarschuwt voor een mogelijke burgeroorlog.

De Amerikaanse plutocratie is meervoudig: financiële elites, oliebaronnen, tech-miljardairs. Elk van deze groepen veracht de ander, en allen verachten het volk. Oostkust-Democraten minachten witte Trumpisten; Trumpisten minachten zwarte Democraten — een eindeloze keten van wederzijdse minachting.

De grenzen tussen binnen- en buitenlandse politiek vervagen: het leger dat Venezolaanse bootvluchtelingen beschiet, bombardeert Iran, onderdrukt rellen in Democratische steden en ondersteunt Israëlische aanvallen — soms zelfs in Qatar, waar nota bene een grote Amerikaanse basis ligt.

Voor Todd is dit het begin van een *dystopie*: een wereld waarin macht, fragmentatie, hiërarchie, geweld en perversie samenvallen.

8. De Europese opdracht: afstand en rede bewaren

In de slotpassage richt Todd zich tot zijn lezers, en vooral tot de Europeanen.

Hij waarschuwt dat het Westen zich in een gevaarlijke spiraal bevindt: een mengsel van nederlaag, wanhoop en moreel verval. Toch ziet hij een uitweg — niet in militaire revanche, maar in *bezinning*.

Europa moet, zegt hij, weigeren zich te laten meeslepen in de roes van oorlog en vergelding die uit Amerika komt. Het moet zijn gevoel voor maat, realiteit en schoonheid behouden.

Laat ons, schrijft hij, “onszelf blijven, buiten Amerika.”

Laat ons het onderscheid behouden tussen binnen en buiten, tussen rede en waan, tussen rechtvaardigheid en rancune.

Onze leiders — “bevoorrechte mensen, verdwaald in de geschiedenis” — vrezen het oordeel van hun volk en zoeken afleiding in oorlog. Maar wie nadenkt, moet weerstand bieden aan deze waanzin.

De grootste opdracht van onze tijd is, aldus Todd, *blijven nadenken over de betekenis van de dingen* — over wat waarheid, beschaving en menselijkheid nog kunnen betekenen in een wereld die haar morele kompas heeft verloren.

Kernideeën samengevat

- **De nederlaag van het Westen** is niet enkel militair of economisch, maar beschavingkundig.
- **Rusland** heeft zich hersteld en wordt wereldwijd gezien als symbool van verzet tegen westerse hegemonie.
- **De VS** verkeren in een onoplosbare spanning tussen imperium en natiestaat; hun economie drijft op schulden.
- **Europa** heeft zichzelf verzwakt door sancties en energieafsnijding; zijn elites zijn vervreemd van het volk.
- **De culturele oorzaak** van het verval ligt in het nihilisme van een gesecculariseerde, elitaire samenleving zonder waarden.
- **Het Westen implodeert**: intern door sociale haat en ongelijkheid, extern door mislukkingen en oorlogen.
- **De uitweg** ligt in bezinning, matigheid en behoud van de menselijke maat — niet in escalatie of ideologisch fanatisme.